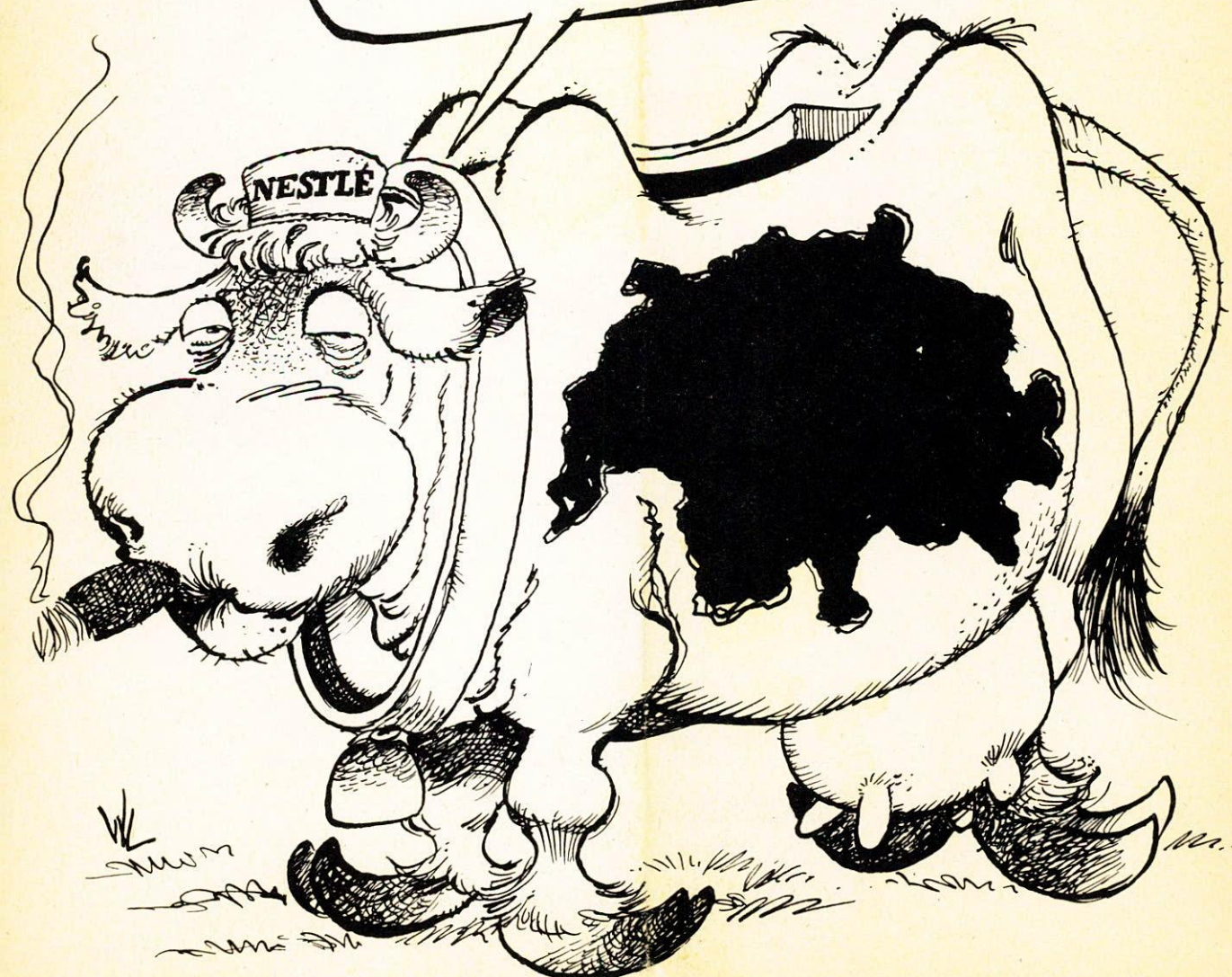

EGGO

MAANDBLAD VAN DE
HUMANISTISCHE
GEESTELIJKE
VERZORGING VOOR
MILITAIREN
NOVEMBER 1977

MELK IS GOED
VOOR ELK...
MAAR WIE WORDT ER
BETER VAN?

nr. 11 – november 1977
16e jaargang

Abonnementsprijs f 6,- per jaar, te
storten op postgirorekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische
Geestelijke Verzorging te Driebergen.
Militairen ontvangen het blad op
aanvraag zonder betaling.

Redactie:

Joos Sinke (voorz.), Frank Spoelstra
(secr.), Rob Buitenweg, Wim Heij,
Hans Schonk, Arjen Struijk.

Eindredactie:

Frank Spoelstra

Adres red. en admin.:

Bureau hoofdraadsman
Coornherthuis, Hoofdstraat 84,
Driebergen. Tel. 03438-2878

Vaste medewerkers

Seine van de Belt
Karel Bloema
Bert van de Kamp
Jan Kooijman
Willy Lohman
Leo van Opzeeland
Rien Robijns
Bert Vuijsje
Frans Wermer
Hans van Wissen

Inhoudsopgave

Kevin Coyne	2
Arbeid, jaarboekje '77	3
Chili en het zwitserse imperialisme	4/5
Goya's grafiek over oorlog	6/7
Soldaat van Oranje	8/9
Criminaliteit van buitenlandse werknemers	10/11
WK-voetbal in '78 in Argentinië	12/13
Boeken, brochures e.d.	14/15

EGO:
van uniform
tot pluriform

Kevin Coyne

en het huis op de heuvel

„In Living Black And White” heet de laatstverschenen elpee van de engelse bard met de warrige haardos, het slonzige pak, de gypies en de warm-menselijke oogopslag: Kevin Coyne. De plaat is nu alweer enige maanden op de markt, maar verdient nog steeds de aandacht. Het is een registratie van Coyne in concert, waarbij het opmerkelijk is hoe de man met allerlei even spontane als briljante invallen nog iets „ekstraas” weet toe te voegen aan die toch al zo indrukwekkende songs.

Een uniek talent. Geboren te Derby in de Midlands op 27 januari 1944, grootgebracht in een eenvoudig katholiek arbeidersgezin en al op vrij jeugdige leeftijd verslingerd aan de literatuur en de muziek. Kafka en Graham Greene noemt hij als schrijvers, die in deze periode de meeste invloed op hem hebben gehad. Op school is hij de beste van de klas, maar van doorstuderen komt niet veel terecht. Hij gaat vervolgens werken in een psychiatrische inrichting, waar hij een aantal tamelijk schokkende ervaringen opdoet die later uitgangspunt zullen vormen voor songs.

Na de groep Siren verlaten te hebben maakt Coyne in '72 de plaat „Case History”, die zoals de titel al min of meer aangeeft, erg veel te maken heeft met zijn ervaringen in de psychiatrische inrichting. De plaat geniet weinig aandacht van zowel de pers als het grote publiek en is momenteel voor de liefhebbers een waar collector's item. De mooiste song over genoemde periode staat echter niet op die elpee, maar op de volgende: **House On The Hill** op het in '73 verschenen dubbelalbum „Marjorie Razor Blade”. Die song geeft een even gedetailleerde als pijnlijke beschrijving van het leven in en om zo'n inrichting. Coyne, en met hem de luisteraar, wordt er intens treurig van: „Sometimes I wish I could die”. Het nummer staat ook, maar dan in enigszins gewijzigde versie, op „In Living Black And White”, waar je in plaats van Kevin's gitaar het adequate orgelgeluid van Zoot Money hoort. Het blijft een juweeltje. Coyne's scherp

observerende realisme is geworteld in een groot gevoel van compassie, dat regelmatig de grensgebieden van de sentimentaliteit, de haat en de humor haalt. Niet ieders kopje thee, zoals de Engelsen zeggen. Men vindt nogal eens dat hij te ver gaat, teveel toegeeft aan de eigen emotionaliteit. Een kwestie van smaak. In „House On The Hill” heeft hij zich echter (nog net) in de hand. Daar zullen vriend en vijand het over eens moeten zijn.

Onlangs ging in Engeland de musical „England, England” in première, geschreven door Snoo Wilson en Kevin Coyne. Het verhaal is gebaseerd op het leven van twee Londense onderwereldfiguren uit de jaren zestig, de tweelingbroers Kray. Er zitten 23 Coyne nummers in het geheel verwerkt en de slotregels zijn die van de recente konserten: „Give some love and you'll get some back”. Een simpele, allesbehalve negatieve boodschap. Kevin heeft de moed nog niet opgegeven.

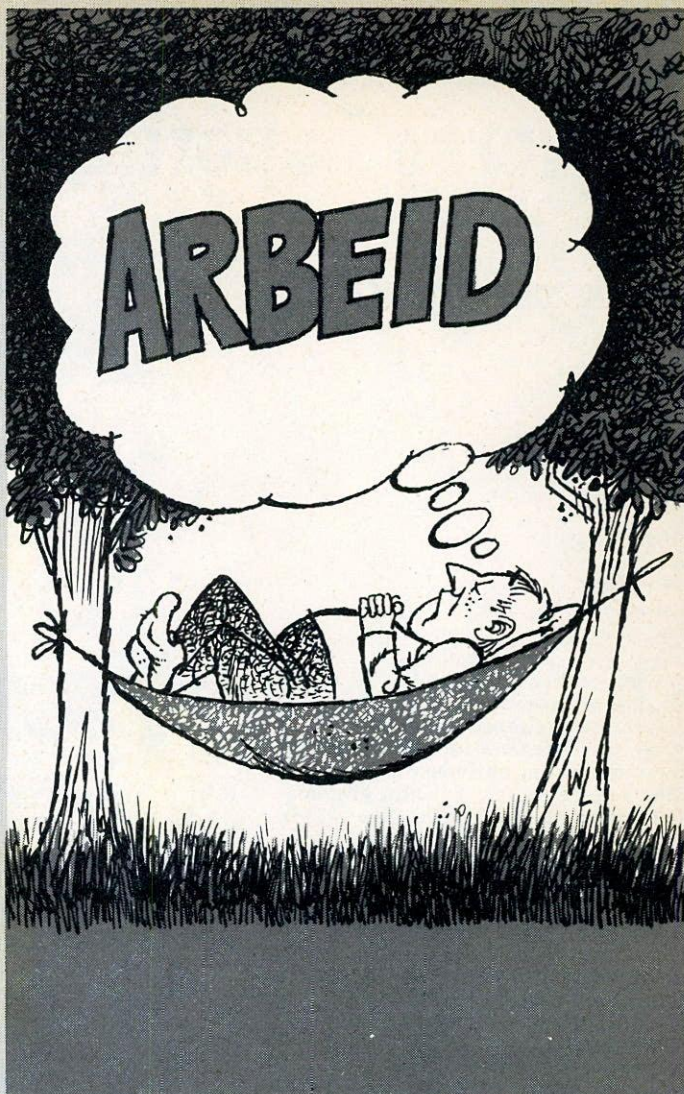
Bert van de Kamp

House on the hill

I'm going to the house upon the hill
A place where they give you pills
The rooms are always chill
They're never cosy
Where they give you three suits a year
And at Christmas time a bottle of beer
At Easter time the mayor comes 'round
He's always smiling
Where the old lady sits by the garden wall
And they never hear the bluebirds call
Never notice the leaves that fall
'cause they're all crazy
Where the red bus stands by the great big gate
The red bus that's always late
You know why it's always late?
'cause it's always empty
Funny funny, funny funny
O so funny Lord, it's making me cry
Funny funny, funny funny
Sometimes I wish I could die

Now this pagan life is getting me down
My brow is filled with a furling frown
My eyelids lower, as low as can be
But I'm not sleeping
I wander 'round the Brixton square
With bottles strewn everywhere
Under tables and under chairs
And they're all broken
Where the big red face of the man on the peek
Says: „Hey have you got something to eat?“
Cross out his yellow teeth
They're all for biting
Well, I don't have a set
And I don't know how I'll pay the rent
I think I'll turn the bend
And make some money
Funny funny, funny funny
O so funny, Lord, it's making me cry
Funny funny, funny funny
Sometimes I wish I could die

So if you know a way I can go
From out of this show, you know
You could give me a golden glove
But you're not tryin'
Never lift a regular hand
You call me a lazy man
Who on earth will understand
I'm really tryin'
I'm going to the house upon the hill
The place where they give you pills
And the doctors they don't kill
'cause they're so friendly
The red bus stands at the great big gate
The red bus and it's always late
You know why it's always late?
Because it's always empty
Funny funny, funny funny
O so funny it's making me cry
Funny funny, funny funny
Sometimes I wish I could die.

Jaarboekje 1977 over arbeid

Al een aantal jaren publiceert het Bureau Hoofdraadsman van de humanistische geestelijke verzorging aan het einde van het jaar een boekje. Dit wordt gratis aan de lezers van EGO toegezonden. Zo verscheen eind '73 „AGRESSIE, een strip over geweld”, eind '74 „VERVREEMDING”, in '75 „LEX LEIDER, een strip over leiderschap en macht” en vorig jaar OVER HET MILIEU.

Het jaarboekje 1977 gaat over ARBEID. Het is geschreven door Anneke Rooselaar en Willy Lohmann maakte de tekeningen. Beiden werken ook regelmatig aan EGO mee. Er werd dit jaar voor het onderwerp arbeid gekozen, omdat er veel gepraat en geschreven wordt over werkgelegenheid. De huidige werkloosheid is een zorgelijk probleem voor de overheid, werkgevers en werknemers. Het lijkt wel of er een tekort aan arbeid aan het ontstaan is. Bovendien willen sommige mensen de beschikbare arbeid niet meer verrichten. Ze gaan eisen stellen aan de kwaliteit van hun arbeid.

Dit jaarboekje probeert behulpzaam te zijn bij het verkrijgen van inzicht in de huidige problemen rondom arbeid. Vanuit de ontwikkeling van arbeid in het verleden, wordt naar de problemen van nu gekeken. Hoe wordt arbeid minder vervreemdend, humaner? En hoe ontstaat er werk voor iedereen? Zowel de arbeidsethiek als het economisch systeem hebben daar iets mee te maken. Tenslotte wordt ingegaan op beleidskeuzes die gemaakt kunnen worden. Daarbij zijn het milieu en de derde wereld problematiek niet weg te denken. Boeiende, actuele onderwerpen en heel leesbaar beschreven!

Weet je wát? Bekijk 't maar! Weét je wat!!!

Chili en het zwitserse imperialisme

Gesprek met prof. Ziegler

Op 11 september 1973 werd Chili met geweld bezet door militairen. De democratisch gekozen president Allende werd vermoord. Soldaten en officieren van het chileense leger onder leiding van generaal Pinochet grepen gewelddadig de macht. Dat deden ze in opdracht van de grote chileense bedrijven en banken met steun van het rijkste deel van de bevolking, dat een eerlijker verdeling van de middelen niet pikte. In Nederland krijgt het verzet tegen de toestand in Chili steeds meer structuur. In tientallen plaatsen zijn Chili-comité's opgericht, die middels allerlei activiteiten aandacht op de situatie vestigen. Het is van belang ons elke keer weer te herinneren, hoe de pogingen van Allende om in zijn land tot een betere samenleving te komen stelselmatig zijn ondermijnd. Het zwitserse socialistische parlementslid Jean Ziegler uit Genève schreef onlangs een boek („Een Zwitser boven alle verdenking verheven”), waarin hij onder meer de rol van de zwitserse oligarchie (bankwezen, multinationals) uit de doeken doet met betrekking tot Chili. Dat is een aspect, dat in de beschouwingen over de val van Allende nog wel eens vergeten wordt. Doorgaans richt de aandacht zich op de kwalijke rol van Kissinger, de CIA en de verdediging van de Amerikaanse belangen, die in Chili gevaar dreigden te lopen.

Wie is Ziegler?

Jean Ziegler was een vriend van de vermoorde chileense premier Allende. Ze ontmoetten elkaar regelmatig, wisselden ervaringen uit en zochten naar oplossingen, die – achteraf gezien – tot mislukken gedoemd waren. We hadden daarover met hem in Genève een interview. Ter informatie: Ziegler is 46 jaar, parlementslid en hoogleraar in de sociologie.

Ziegler over Chili: „Ik zie me nog met Allende op een morgen heel vroeg staan aan de kant van de weg bij de sloppen van Santiago. Om zes uur precies kwamen drie wagens met melk aangereden. Ze brachten voor duur geld in Argentinië gekochte melk voor de

kinderen. Allende had het beloofd in zijn verkiezingsprogramma. Ieder chileens kind zou onder zijn leiding elke dag tot zijn vijftiende jaar een halve liter melk krijgen. Hij wilde zich daaraan houden.”

Het Nestlé-monopolie

„Kijk, wat was er aan de hand... Nestlé uit Zwitserland is het tweede grootste levensmiddelenconcern ter wereld. 98 percent van haar productie ligt buiten Zwitserland. Nestlé heeft ervoor gezorgd in vele landen een monopoliepositie op het gebied van melkproducten op te bouwen. Nestlé verkoopt die producten aan diegenen in de betrokken landen, die het kunnen kopen, namelijk aan de families, die met de macht te maken hebben. Voor de rest van het volk is het te duur en Nestlé kan dat volhouden omdat ze een monopoliepositie heeft. En zo komt het dat hele massa's kinderen in de wereld niet genoeg melk krijgen, omdat Nestlé dat niet wil. Overal waar in de derde wereld Nestlé-managers inbreken, dreigt een verhoging van de kindersterfte. Dat

is de praktijk.”

„En zo komt het dat er geen melk is voor de verschrikkelijk arme buitenwijken van Santiago, omdat ook Nestlé daar al sinds dertig jaar regeert en de hele melkmarkt en een deel van de levensmiddelenmarkt in handen heeft. Ik heb die strategie van het zwitserse imperialisme, eigenlijk sekundair imperialisme, goed begrepen op een namiddag bij Allende in 1972. We praatten over de doeleinden van de chileense revolutie, tot Allende plotseling het gesprek onderbrak en ging vertellen over de tijd dat hij als jonge arts in de sloppen van Valparaiso werkte. Hij vertelde toen waarom hij als 29-jarige het mooie artsenbaantje inzette voor de toen volledig uitzichtloze strijd als socialist. „Vanwege die ondervoede kinderen”, zei hij. Toen hij president werd wilde hij de kinderen melk geven.

Dat dwong hem met Nestlé onderhandelingen te voeren over de prijscontrole van melk. Maar Nestlé verzette zich tegen die onderhandelingen. Nestlé wilde niet

meedoen en Allende was gedwongen peperdure melk uit Argentinië te laten komen. Alleen omdat Nestlé het verdomde. Want hij wilde woord houden. Op die kans om wat aan de ondervoeding van de kinderen te doen had hij zolang gewacht. Nou ja, sinds Pinochet er zit is alles op de oude voet doorgegaan.

Het blad Der Stern meldde onlangs, dat een miljoen kinderen in Chili nu weer met de honger dood wordt bedreigd, dat 63 van de 1000 pasgeborenen sterven, dat twee miljoen kinderen leiden aan gehoorstoringen wegens ondervoeding. Dat is het resultaat, het kapitaal heeft gezegevierd.”

Ziegler kijkt even stil voor zich uit: „Ik zal de ogen van die kinderen op die morgen in de sloppen van Santiago, toen de drie Argentijnse vrachtwagens kwamen mijn hele leven lang nooit vergeten...”

Kissinger en de CIA

Tot nu toe werd de val van Allende

voornamelijk geweten aan het optreden van de CIA en aan de kapitalistische Amerikaanse lobby (Anaconda, ITT) onder leiding van Kissinger?

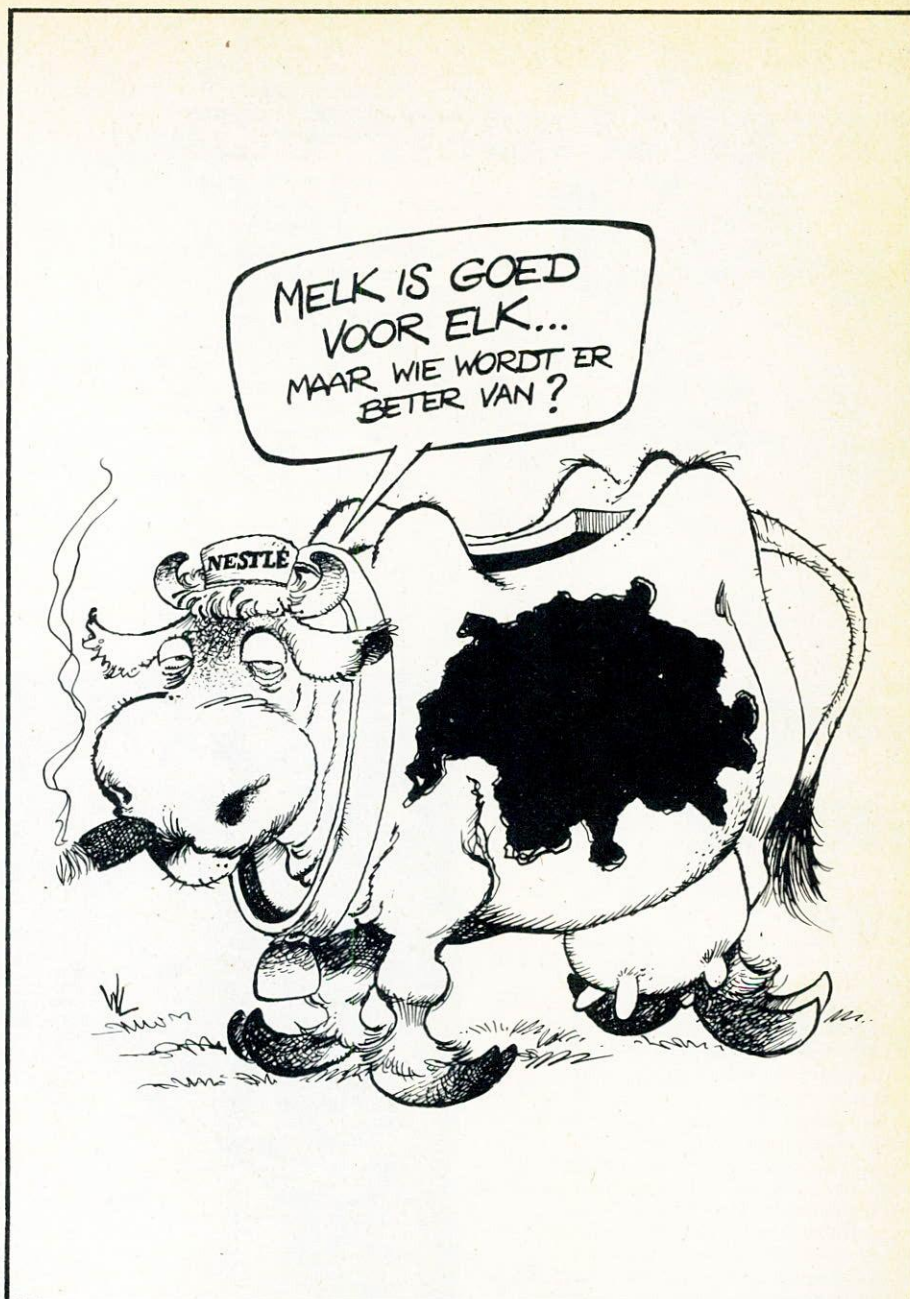
Jean Ziegler: „Vanaf 1970, toen Allende democratisch werd gekozen, hebben de VS en haar verbonden in Europa systematisch de boycot van de Chileense economie aangekaart. De coördinatie gebeurde door het comité onder voorzitterschap van Kissinger. Het is absurd te geloven, maar er was een directe telefoonlijn van dat comité naar de hoofdzetels van de mammoetbanken in Zürich en Genève. Omdat Zwitserland zekere sleutelposten in de Chileense economie had – bijvoorbeeld de voedingssector met Nestlé – was het al genoeg de nieuwe regering medewerking te weigeren om deze in onoverkomelijke moeilijkheden te brengen. U noemt Anaconda-koper en ITT. Die zitten in Amerika, maar hun hoofdzetels buiten Amerika liggen in Zwitserland en van daaruit hebben ze gewerkt om de Chileense economie te saboteren.”

Banken betalen stakingen

„Maar de belangrijkste rol bij de onschadelijkmaking van Chili hebben denk ik, toch de banken gespeeld. In New York, Zürich en Genève. Het begon in 1971, toen de Export-Import-bank in Washington weigerde de Chileense luchtvaartmaatschappij een krediet van 21 miljoen dollar voor de aanschaf van drie Jumbo's te geven, hoewel Chili kredieten altijd keurig afbetaalde. Dat was het begin. Steeds meer werden de banden aangetrokken. En kredieten geweigerd. Eind 1972 was Chili volkomen geïsoleerd. En toen begonnen duistere sabotagehanden. De staking van de ingenieurs in de kopermijnen van El Teniente in 1973. Het duurde 74 dagen en kostte 75 miljoen dollar. Dan staakten de chauffeurs, wat zes miljoen dollar per dag kostte en bedorven levensmiddelen tot gevolg had. Deze sabotage kon alleen maar door de financiële ondersteuning uit het buitenland.

Er achter zat bijv. de Banque pour le Commerce Continental in Genève van de ultrarechtse christendemokratische familie Klein. In 1972 en 1973 kwamen verschillende uiterst rechtse personen waaronder de Chileense oud-dictator Frei daarnaar toe. Plus de Chileense werkgeversvoorzitter Sean, die nu een steunpilaar van de junta is. Miljoenen dollars gingen van daaruit naar Chili. Daar werden bijvoorbeeld de vrachtwagenchauffeurs van betaald. Voor elke stakingsdag kregen ze zeven dollar, terwijl hun normale loon 28 dollar per maand was. Dat moest wel fout lopen. In september 1973 werd Allende vermoord, het grootkapitaal keerde triomferend terug. En Pinochet richtte een terreurregering in, die zelfs ex-nazi's met bewondering vervult.”

Ziegler verbitterd: „Hoewel het normaal is dat bij de dood van een staatschef de vlaggen in Zwitserland halfstok gaan op de openbare gebouwen, werd dat bij Allende niet gedaan. Beslissing van de bondsraad, de regering. De weduwe van Allende werd geweigerd een telegram te sturen. Wel sloot onze ambassade in Santiago zijn deuren en weigerde tientallen vluchtelingen binnen te laten

die asiel zochten. Op 23 februari 1974 stelde de meerderheid van de bondsraad een visaplicht voor Chileense vluchtelingen in. Het kwam er op neer, dat hun binnenkomst werd geweigerd. Ik mag u er even aan herinneren: op 17 oktober 1939 besloot Zwitserland tot een visaplicht voor Duitse joden en stond daarmee stilzwijgend toe, dat mannen, vrouwen en kinderen aan de nazi's werden overgeleverd.”

Zwitserse schijndemocratie

Laat het Zwitserse volk zoiets lijdzaam langs zijn kant gaan?

Ziegler: „De oligarchie, die hier heerst, speelt het handig. Door die enorme winsten kan men hoge lonen betalen en daarmee snoert men iedereen de mond. Kijk, u moet het goed begrijpen: Een paar families, een kleine oligarchie, hier al meer dan 150 jaar. De wetten, de ideologie, de partijbureaucratie, ze zijn toegespitst op het eigen belang. De Zwitsers leven formeel in een van de meest democratische staten ter wereld. Maar dat is schijn. De bewoners zijn

onderdelen van een politiek, die de wereld verwoest. Er is een ziekelijk opgeblazen banksysteem, onze multinationale ondernemingen controleren tegenwoordig de economie van Indonesië tot Zuid-Afrika, van Brazilië tot Guatemala. Vanuit Zwitserland worden racistische dictaturen als in Zuid-Afrika en Rhodesië gestabiliseerd. En hier thuis vertellen ze, dat die plunderings- en helerstrategie in overeenstemming is met het belang van het Zwitserse volk. Onvermoeid praten onze machthebbers over neutraliteit, vrijheid, vrede. Maar dit systeem beheerst en verwoest tegenwoordig drie-kwart van de mensheid. Maar de protesten hier zijn nihil. Niemand wil zijn welvaart verspelen. De politiek leeft hier ook niet. 25 percent van de mensen gaat naar de stembus. . .”

Rien Robijns

1746 te Fuendetodos bij Zaragoza geboren in het gezin van eenvoudige boerenmensen, die weinig geld maar wel veel kinderen hadden. Het staat wel vast dat hij om zijn tekenkunst te ontwikkelen al vroeg in de leer ging bij de schilder José Luzán, een lokale grootheid. Aan die leertijd kwam spoedig een einde omdat hij, opvliegende vechtersbaas, verwikkeld raakte in een handgemeen van twee benden, waarbij enkele doden vielen. Hij vluchtte naar Madrid, waar hij een nogal turbulent leven leidde en uitmuntte als vrouwenjager. Hij bewonderde aldaar vooral de prachtige portretten die Velasquez geschilderd had, maar raakte andermaal bij een schandaal betrokken, dat hem naar Italië deed verdwijnen. In Rome probeerde hij een mooie non uit een

klooster te ontvoeren. Maar ja, over Goya's jonge jaren zijn veel wilde verhalen in omloop.

Tenslotte rustiger geworden keerde hij op 29-jarige leeftijd naar zijn vaderland terug. Hij trouwde in Madrid met de zuster van zijn nieuwe leermeester, die hem naar men zegt niet minder dan twintig kinderen schonk.

Schilder met passie

Van die tijd af wijdde hij zich geheel aan de schilderkunst. Vele vrouwenportretten verlieten zijn atelier. Duidelijk blijkt dat niet alleen het oog maar ook het hart bij zijn werk betrokken was. Beroemd is het befaamde koninklijke familieportret (1800), uiterst knap van opzet en kleur, maar zonder spoor van genade, vooral wat de echtgenote van Karel IV betreft, de heerszuchtige Maria Louisa van Parma. Goya was de schilder van het onberekenbare leven, vol van tegenstellingen en tegenstrijdigheden. Hij legde de afgrond van de ziel en de chaos van de passies van de mens bloot. Uit deze tijd zijn ook zijn twee

Zelfportret van Goya

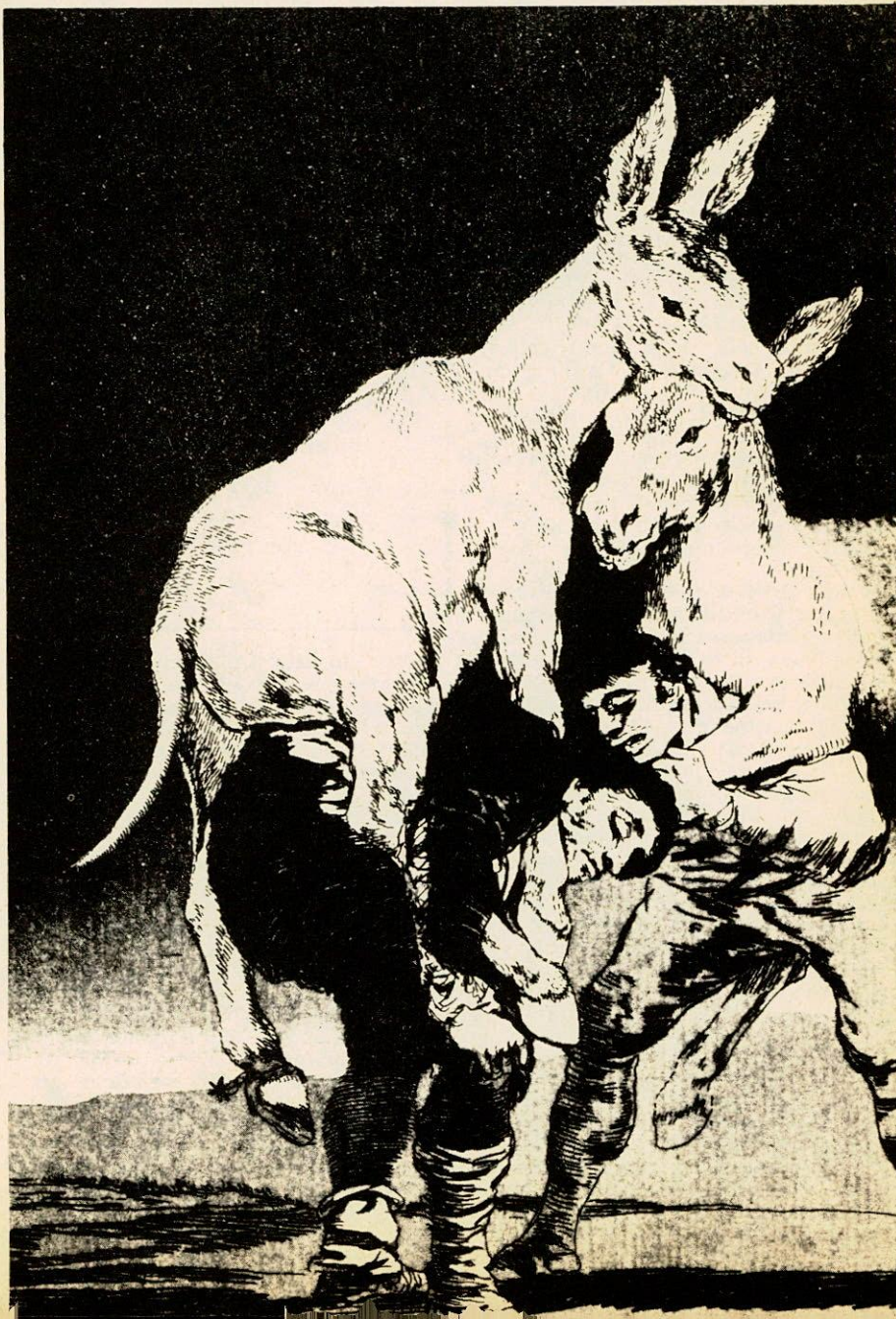
Het volk moet dragen totdat het bezwijkt (uit de serie Grillige invallen)

Goya's grafiek over oorlog

Nu na de dood van generaal Franco, het spaanse volk langzamerhand zijn mondigheid herkrijgt en gewerkt wordt aan een herstel van de democratische staatsvorm, zijn voor vele Nederlanders de hinderpalen weggenomen, om dit land weer te bezoeken. Zij willen kennismaken van de grote culturele erfenis die het zonder twijfel bezit. Want Spanje is een land van een oude diepewortelde beschaving, die van vele eeuwen geleden stamt. De moorse overheersers, die met een groot gedeelte van het volk vergroeiden, lieten onvergetelijke bouwwerken achter, die waard zijn om te zien en grenzenloos te bewonderen. Maar ook op het gebied van de schilderkunst heeft Spanje heel wat te bieden. We noemen de schilders El Greco, Velasquez, Murillo en Goya, zeer uiteenlopende figuren, doch alle vier van groot formaat.

Levensloop

Dit artikel willen wij speciaal wijden aan Goya, wiens volledige naam is Francisco José y Lucientes. Hij werd op 30 maart

schilderijen van de aangeklede en de naakte Maja, geïnspireerd op het venetiaanse thema van Venus, doch brutaler en wellicht onder franse invloed wufter en zwoeler.

Grafiek

Niet alleen was Goya een groot schilder, in wiens kunst een oude wereld ten onder ging en een nieuwe zich baanbrak, als etser is hij nauwelijks overtroffen. Met onze eigen Rembrandt, wiens etsen door sommigen hoger gewaardeerd worden dan zijn schilderstukken, staat hij op gelijke hoogte. Goya heeft Rembrandt dan ook altijd één van zijn grote voorbeelden genoemd. Als etser was Goya's fantasie onuitputtelijk. Hij was niet tevreden met het maken van enkele losse afbeeldingen. Toen Goya enkele jaren door een zware ziekte niet in staat was tot schilderen, had hij in een toenemende versombering en verdieping van zijn gevoelsleven een serie van een tachtigtal etsen vervaardigd met als verzameltitel: Los caprichos, Grillige invallen. Hierin hekelde hij schijnheiligheid, ijdelheid, domheid en nog meer droeve eigenschappen van de mens.

De verschrikkingen van de oorlog

Een onovertreffbaar hoogtepunt in zijn loopbaan als etser is zijn serie Los desastres de la Guerra, De verschrikkingen van de oorlog, waarbij we wat langer zullen stilstaan. Deze serie bestond uit 83 prenten, waarvan er tachtig 35 jaar na zijn dood zijn uitgegeven. Van één is de koperplaat verloren gegaan en de beide laatste bladen zijn eerst in 1958/59 aan de openbaarheid prijsgegeven, daar deze platen lange tijd onvindbaar zijn geweest.

Deze prenten brengen beelden van de invasie in Spanje door de Napoleontische troepen omstreeks 1808. Oorlogen worden door kunstenaars vaak afgebeeld als heldhaftige ondernemingen. Soldaten marcheren

Er is al geen tijd meer – het is te laat (vrouwen smeken om genade)

naar het front, zingend, bloemen in de geweren en begeleid door een opgewonden menigte vrouwen, die hen bewonderend uitgeleide doet. De overwinning is het wellicht bereikbare doel, de eer de stuwende kracht. Van dit alles niets bij Goya.

Hij schildert en tekent de oorlog zoals die is. Soms beelden van op zichzelf staande heldendaden, maar meestal ziet hij de oorlog als een hel, die de mens tot beestachtigheden tegenover zijn medemensen aanzet en die de gruwelijkste fantasieën in de schaduw stelt. Dood en geweld vormen het centrale thema van Goya's etsen. Geen voorvallen van direct oorlogsgeweld, maar enkelingen, burgers en militairen, vrouwen en kinderen van welke oorlogvoerende partij ook, zij allen zijn de slachtoffers van afschuwelijke moordpartijen. Geen heldendom, geen overwinning, alleen maar wreedheden noteert Goya. „Ik heb het gezien”, staat als een eed op sommige prenten.

Geëngageerd kunstenaar

Goya was een geëngageerd kunstenaar

Daartoe zijt gij geboren (nl. om te sterven)

van het eerste uur, hij tekende een wereld die vandaag de dag helaas nog niet zoveel is veranderd. Is het de mens van alle tijden die hij uitbeeldde? Zijn laatste jaren bracht hij als balling in Frankrijk door, naar hij zei in verband met zijn gezondheid.

In Bordeaux stierf hij in de ouderdom van 82 jaar. Zijn invloed op de na hem komende kunstenaars zoals o.a. Delacroix, Manet, Ensor en Beckmann was groot.

Eén van de grootste kunstenaars die de wereld gekend heeft, Francisco José de Goya y Lucientes, kenner van de menselijke hartstochten en instincten als geen ander, heeft ons een omvangrijk altijd nog actueel oeuvre nagelaten, waarvan het meer dan de moeite waard is kennis te nemen.

Jan Kooijman

soldaten:
wapentuig

KORT EN GOED

Martin Scorsese is een jonge Amerikaanse regisseur die een aantal films van zo'n hoog kaliber heeft afgeleverd, dat hij met iedere nieuwe film hogere verwachtingen wekt. „Taxi driver”, „Mean Streets”, „Alice doesn't live here any more” zijn nu al films die regelmatig opduiken in talloze verhandelingen en beschouwingen over de moderne cinema. Met „New York, New York” begeeft Scorsese zich terug naar 1945, waar hij het verhaal vertelt van de saxofonist Jimmy Doyle (Robert de Niro) die zijn pad gekruist ziet door ene Francine (Liza Minelli). Het wel en wee van dit stel vult eigenlijk de hele film. Scorsese's tactiek is om de acteurs zoveel mogelijk hun eigen intuïtie te laten volgen. Minelli functioneert bij die formule duidelijk beter dan De Niro, maar de film is toch alleszins de aandacht waard, ook al om de geweldige muziek van vlak na de oorlog, en omdat Liza Minelli hier nu eens echt tot haar recht komt.

Soldaat van Oranje:

spanning maar
hoofdrollen
ongenuanceerd

Liza Minelli en Robert de Niro als Jimmy en Francine in „New York, New York”.

Over „The greatest”, bokser Cassius Clay, is een film gemaakt; mooier figuur is nauwelijks denkbaar. Het is een mengsel geworden van speelfilm en documentaire, want voor de vechtszenes zijn originele stukken video in kleur omgezet. Het documentaire karakter wordt nog verhoogd door het feit dat Cassius Clay zelf de hoofdrol speelt. Regisseur Tom Gries overleed vlak na de laatste opnamen, zodat hij zijn laatste hand niet meer aan de eindmontage kon leggen. Er zitten prachtige historische boksszenes in deze film, die aantoont dat Mohammed Ali behalve een geniaal bokser ook een heel acceptabel acteur is.

Bruno Gantillon maakte met „Servante et Maitresse” een franse komedie zoals we ze uit de goede keuken gewend zijn. Uit die keuken wordt ons de laatste tijd steeds vaker een smakelijk gerecht geserveerd, naar goede franse traditie. Victor Lanoux speelt een man, die in plaats van geld te erven, achter het net vist en zich gedwongen ziet de knecht te worden van de dame die in werkelijkheid de som inde, die hij dacht op te strijken. De dame in kwestie wordt voortreffelijk gespeeld door Andrea Ferreol. Prima!

L.v.O.

Producent Rob Houwer heeft met zijn film „Soldaat van Oranje” precies dat commerciële succes behaald dat hem voor ogen stond, en waarvoor hij de feilloze formule zegt te hebben uitgevonden, die hij best verklappen wil ook: een cast van bekende koppen, veel voorpubliciteit en alles wat op je pad komt zo ombuigen, dat het past in hoe jij het hebben wilt.

Het boek van Erik Hazelhoff Roelfzema, waarnaar de film is gemaakt, vond Houwer helemaal niet zo goed. Dat zal het ook wel niet zijn, de man is tenslotte geen schrijver. Maar ongetwijfeld was hij in die jonge jaren, dat hij alles meemaakte wat hij onlangs op schrift stelde, wel een oprechte, bezielde vaderlander, die bereid was grote risico's te nemen om het onrecht, dat hem en zijn vrienden en zijn land werd aan gedaan, te wreken. Een jong ventje nog, ontgroend in 1938, hoe oud zal hij toen geweest zijn, nog geen twintig of misschien nét. Als je weet hoe hij er nu uitziet, een man met een zacht, fijn, uitermate beschaafd gezicht, kun je je een voorstelling maken van het kwestbare jongenskoppie dat

hij moet hebben gehad toen hij zich in de avonturen stortte. En hiermee gaat Houwer al direct aan het marchanderen ten behoeve van zijn commerciële opvattingen: hij zet een logge dertiger als Rutger Hauer, die weliswaar blauwe stuiters van ogen heeft (iets moeten we hem nageven: hij heeft mooie ogen) maar die verder niets beziels of kwetsbaars kan overbrengen, aan deze rol, de hoofdrol die de film dragen moet. Maar Houwer denkt: dat willen de mensen zien, Rutger Hauer in spannende situaties, en dat krijgen ze dan ook. Geen moment kun je bij het zien van deze film vergeten, dat het Rutger Hauer is die de Soldaat van Oranje speelt. Frank Zaagsma bleef hem in zijn bespreking van de film in de Haagse Post dan ook het hele artikel door Hauer noemen, en niet Landshof, zoals hij in de film heet.

Hetzelfde euvel, zij het minder opvallend, zien we bij Jeroen Krabbé als Guus Lejeune, die na een walgelijke ontgroeningsscene, waarbij hij zijn slachtoffer Erik Landshof per ongeluk behoorlijk verwondt, naar de groen toekomst en zich ontpopt als een vaderlijke vriend. Krabbé hoeft zichzelf niet zoveel geweld aan te doen: hij is de arrogante student, praeses van de gezelligheidsvereniging, goed bij 'kas, populair, kortom, voortdurend nadrukkelijk Jeroen Krabbé.

Het verhaal van de film is er een als zovele andere: een jonge student, verontwaardigd over de ramp die zijn land treft, meldt zich als vrijwilliger en wil in het verzet. Hij maakt veel spannende dingen mee, gaat naar Engeland waar hij de koningin ontmoet, raakt vrijwel al zijn vrienden kwijt, maar komt er door, een sadder en wijser man, die al door de hel is gegaan als zijn leven nog maar net begint. En nou valt het met die hel ook nog wel mee, althans in de film: Landshof wordt een keer op de mond geslagen, hij valt eens in de modder, haalt een nat pak, maar martelingen zoals zijn vriend Guus en de jood Jan moeten ondergaan, morele chantage zoals Robbie, die zich vanwege zijn joodse verloofde gedwongen ziet met de Duitsers samen te werken, heeft hij niet gekend. Ook het dilemma van Alex, die de verkeerde kant kiest ten gevolge van zijn huiselijke achtergronden, kwelt de jonge held niet.

Ik maak mij sterk dat regisseur Paul Verhoeven ook wel eens in zijn hart wanhopig moet zijn geweest over zijn hoofdrolspeler. Rutger Hauer heeft niet meer uitdrukkingen in huis dan arrogantie en ergernis, en dat gaat verdraaid snel vervelen. Hoe ongeloofwaardig

De eerste confrontatie van de beide hoofdpersonen Erik Landshof (Rutger Hauer, links) en Guus Lejeune (Jeroen Krabbé, naast hem) met de bezetter.

beide vrienden, Erik zowel als Guus, te werk gaan moge blijken uit het volgende voorbeeld: als ze, gekleed in jaquet van een studentenfeest komen, rijdend op grote motoren (die stunt herhaalden ze op de avond van de première: in dezelfde outfit, op dezelfde stalen monsters, reden ze de Reguliersbreestraat in, en maakten zodoende weer een mooi plaatje dat alle kranten haalde), ontdekken ze dat ons land bezet is. Ze komen zelfs terecht in een luchtaanval, en zien opeens een schoen liggen, met de bloederige voet er nog in. Ze kijken nauwelijks onthutst, maar benen weg om zich te melden als vrijwilligers. Maar wanneer Erik zich, veel verder in de film, moet insmeren met een bepaald soort vet omdat hij met een roeiboot voor de kust van Scheveningen gedropt gaat worden, zegt zijn vriend Guus: wat een stank, wat walgelijk, en Erik gaat zelfs zover dat hij spontaan in een blikje moet braken van al die viezigheid op zijn blote vel. Wat een afgerukte voet niet teweeg bracht, kreeg dit beetje fysiek ongemak moeiteloos voor elkaar. Toch zijn er niet alleen maar negatieve dingen over deze film te zeggen: de benauwende sfeer van de bezetting, de rampen die zich voltrekken aan volkomen onschuldige mensen, de spanning waarmee alle verzetsactiviteiten geladen zijn, al deze dingen worden met groot vakmanschap opgevoerd tot een beklemming, die de kijker vrijwel niet loslaat. De grote scènes zijn haast onhollands van opzet, geluid, kleur, fotografie, alles technisch perfect. En in de kleinere rollen worden staaltjes acteerkunst weggegeven, die je gewoon niet missen mag. Peter Faber als de ongelikte vliegenier op bezoek bij koningin Wilhelmina, in de tuin van haar engels verblijf, is iets onvergetelijks. Huib Rooymans als de jood Jan, die zich in het begin nog niet bewust is van de omvang van het gevaar, als hij zich verwoed inzet om kleine onrechtvaardigheden jegens joodse medeburgers te wreken, maar die met heel zijn studenten-bokskampioenschap niks begint

als hij door de NSB-er Bretnier in de nieren wordt gestompt (mooi-gemene rol van Rijk de Gooyer) en binnen de minuut weerloos als een kind zit te huilen, doet het heel overtuigend. De kleine Lex van Delden met zijn bloemzoet gezichtje die toch maar voor illegale paspoorten zorgt, Eddy Habbema als Robbie, die dol is op zijn Esther (Belinda Meuldijk) en om haar te vrijwaren voor maatregelen van de vijand, met zijn zendapparatuur voor de Duitsers gaat werken en zijn vrienden op een vreselijke manier verraadt, allemaal prima werk. Ook Belinda Meuldijk, een min of meer nieuwe ster in ons land, speelt de rol van Esther heel kalm en tragisch. Esther weet niets van de praktijken die haar Robbie bedrijft te haren behoefte, maar toch wordt ze na de oorlog kaal geschoren en als moffenhoer gedoodverfd. Andrea Domburg als koningin Wilhelmina doet het ook bijster goed, al wordt zij volgens mij in deze film iets teveel als alleen maar een factotum opgevoerd, die uitsluitend dingen zegt waar je vertederd om kunt lachen (Wat is dat, een klerelijzer? Had u niet ook even een bommetje op het paleis kunnen laten vallen?) Heerlijk is het om na die uitdrukkingloze blonde kop van Rutger Hauer in de tweede helft van de film opeens te stuiten op het verfiende uiterlijk van Guus Hermus, die niet het hoofd van de veiligheidsdienst speelt, maar die dat gewoon is. Al met al is Soldaat van Oranje toch een boeiende film: wie verstrooid wil worden krijgt beslist waar voor zijn verhoogde entreprijs (de film duurt drie uur). Maar hij had, met minder commerciële poeha en betere casting, oneindig veel genuanceerder kunnen zijn. Ik houd mijn hart vast voor het volgende project waar Rob Houwer mee gaat komen: een film over Vincent van Gogh, een overgevoelige, zwaarmoedige, begaafde kunstenaar. Ook deze rol krijgt Rutger Hauer toegeschoven. Waar moet dat heen?

Leo van Opzeeland

Rutger Hauer als adjudant van koningin Wilhelmina (Andrea Domburg) wanneer zij weer voor het eerst na vijf jaar voet op nederlandse bodem zet.

Nieuwe filmboeken

In de serie „Grote cineasten” komt uitgeverij Meulenhoff deze herfst met twee werkportretten, van Luis Bunuel en Ingmar Bergman, bij hun leven al legendarische regisseurs. Het boek over **Luis Bunuel** werd geschreven door diens vriend, de filmcriticus Francisco Aranda en kreeg als ondertitel mee: een kritische biografie. Maar het boek is meer, het is behalve een levens- en carrièrebeschrijving ook een minutieuze uiteenzetting van de achtergronden van de man die, juist dóór die achtergronden en opvattingen, tot films kon komen als „Het dagboek van een kamermeisje”, „Viridiana”, „Belle de jour”, „Le charme discret de la bourgeoisie”, om een paar recente titels te noemen. Doordat de schrijver van het boek zelf ook doorkneed is in het filmvak, zij het in een ander aspect ervan, is de verhandeling uitermate deskundig en de informatie over alles wat Bunuel in zijn leven gedaan heeft, zeer waardevol. Hij maakte bijvoorbeeld, staat er, in 1926, als regie-assistent zijn eerste film, Mauprat, naar een verhaal van Georges Sand. Uit deze film zijn ook foto's in het boek opgenomen. De tekst van het boek is in Spanje drastisch beknot, maar in ons land geheel intact gebleven.

Ook het boek over **Ingmar Bergman**, dat „Bergman over Bergman” heet, is zo'n doortimmerd stukje filmische informatie. Als schrijvers worden drie namen genoemd: Stig Björkman, Torsten Manns en Jonas Sima, alle drie naast hun andere werk (een is architect, de tweede vertaler, de derde journalist) filmcritici en redacteuren van Chaplin, een bekend zweeds filmblad. Vijftig uur heeft dit drietal gesproken met Bergman, over al zijn films, vanaf „Hetze” uit 1944, tot en met „Face to Face” uit 1976. Alle overwegingen die de regisseur voor, tijdens en na het maken van zijn films heeft gehad, komen ter sprake. Voor wie niet alle Bergmanfilms heeft gezien, zonder meer interessant, voor wie ze onmiddellijk weer voor de geest kan halen, ook nog zeer verhelderend. Beide regisseurs hebben het voorrecht, dat ze hun leven kunnen wijden aan hun passie. De boeken kosten f 35,— per stuk, niet mis, maar wie ze koopt krijgt wel waar voor zijn geld, want behalve waardevolle teksten staan er in beide boeken foto's die je niet elke dag tegenkomt.

L.v.O.

legerleiding:
kernkoppen

Criminaliteit van buitenlandse werknemers in Nederland

Buitenlandse werknemers zijn tamelijk laat op de nederlandse arbeidsmarkt verschenen (bijv. in vergelijking met landen als België, Duitsland en Zwitserland). Dit hing samen met het betrekkelijk hoge geboortecijfer, de grote stroom van indische Nederlanders uit Indonesië en tenslotte het verhoudingsgewijs laat op gang komen van de echt grote industrialisatie. Pas begin van de jaren zestig moest er buitenlandse aanvulling op de vraag naar arbeidskrachten komen. Als gevolg van deze late start én de vervolgens optredende economische stilstand begin '70, is het totale bestand in vergelijking met bijv. de genoemde landen beperkt gebleven, te weten tot zo'n 2,6% van de totale beroepsbevolking (Duitsland b.v. 7%). Dit was en is voor ruim tweederde aan te treffen in het westen van het land. In de drie noordelijke provincies belooft het percentage ongeveer 1,8% van het totaal, d.w.z. $\pm$ 1400 man.

De stroom van deze immigranten (voor het grootste deel afkomstig uit Italië, Spanje, Turkije en Marokko) werd aanvankelijk vooral door het bedrijfsleven gestimuleerd en georganiseerd. Later greep de centrale overheid in, en trachtte de immigratie te reguleren op basis van zgn. wervingsverdragen die met een aantal (merendeels middellandse zee-) landen werd afgesloten. Dit gebeurde mede om de binnenkomst van illegale buitenlandse werknemers tegen te gaan. Dat deze toch binnenkwamen en werk vonden, kon alleen door wetsovertreding van de kant van de werkverschaffers. Het onlangs in de Tweede Kamer aangenomen wetsvoorstel Arbeid Buitenlandse Werknemers heeft mede ten doel dit laatste kwaad directer te kunnen aanpakken. Dat wil zeggen, op de buitenlandse werkvoorziening zal strenger worden toegezien en op onwettige werkgeverspraktijken worden zwaardere straffen gesteld. Of hiermee deze criminaliteit van nederlandse zijde werkelijk wordt ingeperkt, valt nog te bezien. Over het algemeen maakt men zich ook niet zo druk over deze „criminaliteit” van de nederlandse werkgevers.

De criminaliteit die de buitenlandse werknemers zelf plegen heeft altijd veel meer aandacht gekregen. Uit een onderzoek naar berichtgeving in dagbladen op het punt van criminaliteitsverslaggeving van o.m. Turken en Marokkanen bleek, dat aan misdrijven door deze groepen gepleegd, vele malen meer publiciteit wordt geschonken dan aan die van Nederlanders.

Buitenlanders criminel?

Plegen buitenlandse werknemers nu ook meer misdrijven? Om dit te bepalen zal in de eerste plaats alleen worden gekeken naar mannen afkomstig uit Italië, Spanje, Turkije en Marokko en ten tweede alleen naar de legale aanwezigen. Dit laatste, omdat het aantal illegale aanwezigen niet valt te achterhalen.

Als men nu de officiële veroordelingencijfers bekijkt, dan blijkt ten eerste, dat het om absoluut gezien kleine aantallen gaat, bijv. in 1972 voor de gehele groep 745 veroordelingen. Vergeleken met een groep van mannelijke Nederlanders van 18-50 jaar blijkt ten tweede, dat dit 1,8% van het totaal aantal tegen deze groep uitgesproken veroordelingen is. Men had statistisch 2,8% mogen verwachten. Hoe ligt deze verhouding voor een aantal afzonderlijke delicten? We onderscheiden er vijf, nl. 1. seksuele, 2. agressieve, 3. vermogens- en 4. wegens verkeerswetdelicten en tenslotte misdrijven op grond van andere wetten zoals vuurwapenwetten, opiumwet en sociale wetten.

Veroordelingen per 1000 „legale” buitenlandse werknemers en manlijke Nederlanders van 18-50 jaar over 1971 + 1972.

	Ned. Buitenlanders	
1. seksuele	0,30	0,45
2. agressieve	2,31	2,05
3. vermogensdelicten	4,18	2,32
4. wegens verkeerswet	3,95	2,25
5. „overige”	0,73	0,48

In totaal betekent dat 11,47 per 1000 veroordelingen voor de Nederlanders in die periode en 7,55 voor de buitenlandse werknemers. De conclusie kan kort zijn:

het veroordelingen-niveau van Nederlanders ligt aanmerkelijk hoger dan dat van deze groep buitenlanders.

Voordat deze cijfermatige vergelijkingen ontwaarden in een soort van schaatswedstrijden met ronde-tijden, waarbij de best geklasseerde het laagste puntentotaal heeft, dient te worden opgemerkt, dat geen morele oordelen over het betere of slechtere karakter van een van beide groepen aan deze cijfers kan worden ontleend. Dit artikel wil geen voedsel verschaffen aan een gangbaar denken in dergelijke tweedelingen van goed en kwaad en beter of slechter. Dat mag onder meer niet omdat dan vanuit cijfers voor individuele gevallen veralgemeniseerd wordt naar alle individuen van de groep. Het is daarbij nog de vraag, of in deze individuele gevallen sprake is geweest van moreel slecht gedrag. Tenslotte kan men zich nog afvragen of de onderzoeks- en vervolgingsactiviteiten van politie en justitie jegens leden van deze groepen wel even uitgebreid en intensief zijn geweest.

Uit wetenschappelijk onderzoek is nl. reeds gebleken, dat deze activiteiten een belangrijke factor zijn voor het officieel vastgestelde criminaliteitsniveau. Om velerlei redenen is het verder niet onwaarschijnlijk, dat buitenlanders in het algemeen scherper in de gaten worden gehouden.

Wat geconcludeerd mag worden uit het bovenstaande is, dat er geen argumenten voor een harder uitwijzingsbeleid jegens leden van groepen buitenlanders aan ontleend kunnen worden (ook niet onder minder florissante economische omstandigheden). Temeer als men beseft, dat het nederlandse belangen en een bewust gevoerd beleid zijn geweest, die het hun mogelijk hebben gemaakt hier naar toe te komen. Nederland draagt met andere woorden de eerste verantwoordelijkheid voor de gevolgen van hun verblijf hier.

Verblijfssituatie en criminaliteit

Kan er nu gesproken worden van een bepaald verband tussen hun verblijfsomstandigheden en de aard van

de criminaliteit? Laten we daarvoor eens kijken naar de verschillen tussen de onderzochte groepen gastarbeiders (te weten de ingeschreven Italianen, Spanjaarden, Turken en Marokkanen). Er vallen dan twee dingen op, ten eerste dat de Italianen gemiddeld meer misdrijven plegen dan de andere drie groepen. Ten tweede dat het „soort” misdrijven dat door de Italianen wordt gepleegd, voor een groot deel uit vermogensmisdrijven bestaat in tegenstelling tot de overige groepen, die meer gewelds- en verkeersmisdrijven plegen. Welke verschillen in leef- en werksituatie kunnen we als oorzaken hiervan aangeven? Ruwweg zou men kunnen veronderstellen dat dit met twee dingen samenhangt. Enerzijds het feit dat ze uit een land komen, dat meer op West-Europa gericht is en als gastarbeiders gaan werken uit onvrede met het welvaartspeil in eigen land (dit zijn vanzelfsprekend geen persoonlijke eigenschappen, maar veel meer het resultaat van culturele en economische

omstandigheden daar). Anderzijds heeft het verschil in leef- en werksituatie te maken met het feit dat Italianen een veel sterkere rechtspositie hebben. Zij zijn nl. zogenaamde begunstigde EEG-onderdanen. Dit houdt onder meer in dat ze gemakkelijker (dan Spanjaarden, Turken en Marokkanen) Nederland kunnen binnenkomen en vooral dat het mogelijk wordt gemaakt hier aan een toekomst op langere termijn te beginnen. Als ze werk hebben krijgen ze bijv. direct voor vijf jaar een vestigingsvergunning en ze mogen dadelijk vrouw en kinderen meenemen (dit is voor de andere groepen allemaal niet mogelijk). Verder worden ze als EEG-onderdanen bij het plegen van een misdrijf niet zo snel het land uitgezet. Ze moeten meer en vooral ernstiger misdrijven gepleegd hebben voordat ze verwijderd worden.

Al met al is het voor hen mogelijk een bestaan op lange termijn hier te plannen en de hier heersende levensstandaard na te streven. Anders gezegd: met het geld dat ze hier verdienen willen ze ook hier

leven zoals de Nederlanders leven, dus met gezin in een mooie woning, kleurentelevisie en een auto voor de deur. Doch dan merken ze dat, zoals dat ook voor de Nederlanders die ongeschoold werk doen het geval is, het geld dat ze verdienen niet toereikend is voor deze gemiddelde levensstandaard. Dit kan een belangrijke oorzaak zijn voor het feit dat Italianen meer vermogensmisdrijven plegen. Dit is immers een van de manieren om aan de gewenste „luxe” te komen. Hun leef- en werksituatie is dus te vergelijken met die van Nederlanders die beneden het gemiddelde inkomen zitten. En wat voor deze Nederlanders geldt, geldt ook voor de Italianen, namelijk dat de overgrote meerderheid, ondanks de ongelijkheid in kans om „mee te doen”, niet crimineel is.

Voor de Spanjaarden, Turken en Marokkanen geldt veel meer (alhoewel dat de laatste jaren sterk afneemt), dat ze hier naar toe kwamen om juist wat aan de armoedige situatie thuis te doen. Voor zover ze getrouwd zijn geldt dan ook dat ze hun gezinnen meestal in hun land hebben moeten achterlaten. Zij zullen hier dus minder snel geneigd zijn zich aan de nederlandse levenswijze te spiegelen, terwijl ze daarbij ook hun kansen om geld naar huis te sturen niet willen verspelen. Het soort misdrijven waar ze toch voor veroordeeld worden, zijn vaak in de geringe (want ze doen veel overwerk) vrije tijd gepleegd. Het soort (geweld en verkeer) misdrijven dat ze plegen past dan ook meer bij deze situatie. Op het ogenblik lijkt het erop dat ook de Spanjaarden, Turken en Marokkanen de neiging hebben om zich hier te gaan vestigen.

Wat te doen?

We kunnen dus verwachten dat deze groepen gastarbeiders langzamerhand ook andere misdrijven (meer vermogenscriminaliteit) gaan plegen. Dit maakt het noodzakelijk meer aandacht hieraan te besteden, zoals betere huisvesting, talencursussen en aangepaste scholing voor de kinderen, promotiemogelijkheden op het werk (waar het meestal aan ontbreekt). En daarbij is vooral belangrijk, dat we deze mensen accepteren als medeburgers van onze samenleving: op elk terrein zoals in de buurt, op het werk, in het café en op het sportveld.

Leendert H. Erkelens
(medewerker Criminologisch Instituut Groningen)

*mindere:
verkleinende trap*

WK-voetbal in '78 in Argentinië

Wat een feest was het (niet) in West-Duitsland! De wereldkampioenschappen voetbal. Nederland was in de ban van de bal en bijna geen sterveling durfde het aan dit hemelse gebeuren te relativiseren. Zelfs Den Uyl danste, alsof hij de uitvinder van de polonaise was. De tuin van het Catshuis laaide van feestgedruis, omdat „onze Oranje boys” toch maar eventjes tweede waren geworden. Maar goed, 1974 is voorbij en 1978 staat voor de deur.

Problemen?

Eerste probleem: de kwalificatie halen. Welnu, dat is geen punt. Je kunt tegenwoordig nog zo knoeien, het hindert allemaal niet, want het Europese voetbal schijnt dezelfde problemen te hebben als het Nederlandse clubvoetbal. Tweede probleem: hoe slaan we er zo veel mogelijk geld uit. Aj, dat is al moeilijker. Toch maar weer Van Wamelen en co inhuren. In de kelders van de KNVB liggen weliswaar nog duizenden onverkochte WK-paspoorten uit '74, maar op één blunder wil de voetbalbond niet kijken. Bovendien kan dezelfde man van pas komen bij het derde probleem: kunnen we het verantwoorden naar een land als Argentinië te gaan? Die vraag leidt tot een volgende vraag: is er eigenlijk wat loos in Argentinië en wat is er dan wel precies loos? Antwoord: we laten Van Wamelen de boel eerst eens grondig onderzoeken en dan zien we wel weer verder. Van Wamelen onderzoekt de situatie grondig (hij gaat op bezoek bij Nederlandse vestigingen van Bols, Bols dus, en Philips) en rapporteert vervolgens, dat het volstrekt veilig is in Argentinië. Er is bijna geen Montenero, geen guerrilla dus, te vinden. Van Wamelen zag er althans geen een en hij had echt niet te veel Bols gedronken.

Argentinië veilig?

De veiligheid dus gegarandeerd. Rest de vraag of er ook niet morèl bedenkingen zijn? Dat is eigenlijk de gemakkelijkste kwestie. Sommige spelers (Geels) hebben hun individuele bedenkingen, maar het gros verwijst naar de bond. Als de bond geen standpunt inneemt, waarom zouden de spelers dan weigeren

om mee te gaan? De bond op zijn beurt kan de kwestie trouwens even gemakkelijk doorschuiven. Als de Europese en internationale voetbalfederaties het standpunt innemen, dat Argentinië die wereldkampioenschappen rustig kan organiseren, waarom zou de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond zich dan anders opstellen? Hebben we ons al niet belachelijk genoeg gemaakt in 1956 door de Olympische Spelen van Melbourne te boycotten naar aanleiding van de Hongaarse opstand? Kortom: de WK in Argentinië boycotten vanwege de rechtse terreur daar zou toch veel te ver gaan. Natuurlijk hebben politiek en sport met elkaar te maken (zo ver moet men wel gaan om de schijn op te houden, dat het moderne tijdsgewricht niet geheel en al aan de officials voorbij gaat), maar er zijn grenzen, zoals Amnesty en vele andere humanitaire organisaties veel te goed weten.

Triest lied

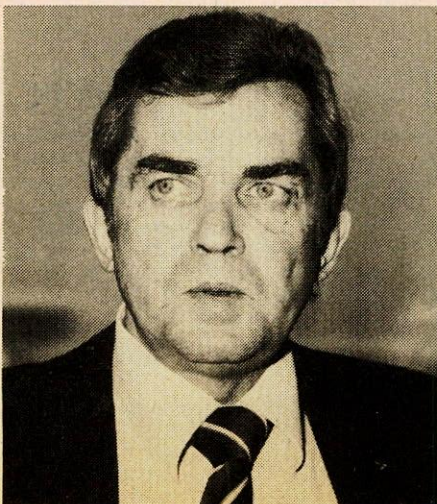
Het is alleen al aardig om te zien, hoe de verschillende media reageren op het komende Grote Gebeuren. Terwijl de ene krant een zeer kritische reportage brengt over Argentinië, over de onverantwoorde financiële consequenties en over de bezetenheid

van voetbal die het Argentijnse volk ervan weerhoudt zich voor maatschappelijk wat belangrijker zaken in te spannen, publiceert een ander ochtendblad de integrale tekst van een lied, dat 's avonds op de tv gezongen zal worden door een aantal spelers van het Nederlands elftal:
Hup Holland Hup
Wat gaan we met de Ieren doen?
Hup Holland Hup
Krijgen zij of wij dan van katoen?
Hup Holland Hup
Morgen kunt u het gadeslaan
Hoe Johan in ons midden
Het er Spaans aan toe doet gaan
Hup Holland Hup
Happel brengt Oranje bovenaan
Hup Holland Hup
Moet bij België aan de kant gaan staan
Hup Holland Hup
Morgen kunt u 't gadeslaan
En als de gele kaarten bloeien
Dan staat Willem weer vooraan!

Tussendoor komen er in het lied nog wat solo's voor van Suurbier, Krol, Willy en René van de Kerkhof en Wim Rijsbergen. Het terugkerende thema is: „Morgen kunt u ons dan gadeslaan”. De laatste regels luiden: „Hoe wij als leeuwen ervoor vechten Naar Argentinië toe te gaan”.

Voetballerij belachelijk

Wat een ellende, wat een enorme treurigheid, zeg je dan als eenvoudige leek. In welk een gedegeneerde wereld moeten we ons nuchtere hoofd boven water zien te houden? Als de gezamenlijke voetballerij nog ooit durft te beweren, dat zij iets met cultuur heeft te maken, dat zij (om de subsidiënten gunstig te stemmen) zichzelf presenteert als cultuuruiting, dan moet die voetballerij op staande voet verboden worden. De voetballerij althans, die zich volslagen belachelijk maakt, vrijwillig, door bij monde van Ruud Krol te zeggen: „We hopen, dat het Nederlands voetbalpubliek in de ban van deze interland komt. Echt, dat moet, want het wordt een bikkelaarhard gevecht en daarbij hebben we de steun van de supporters hard nodig”. Diezelfde voetballerij maakt zich eerst wel volstrekt belachelijk door

bijvoorbeeld Ernst Happel in dienst te nemen. De gewezen interim-bondcoach Zwartkruis maakt zich vervolgens belachelijk door als interim-bondcoach in de tweede graad te willen fungeren en de voetballers blameren zich tenslotte door er blijk van te geven, dat ze slechts redelijk kunnen functioneren bij de gratie van Zijne Heiligheid Johan Cruyff. Ach, zeker is het Cruyff niet kwalijk te nemen en misschien is Zwartkruis in zijn oneindige goedheid niets te verwijten en zelfs moet er misschien begrip opgebracht worden voor de ambitieuze taak, die Happel zich heeft gesteld. Maar vast staat, dat de voetbalbond in alle opzichten heeft gefaald. Zoals gewoonlijk.

Bang voor kritiek

Waar zelfs de kleinste sportbonden in Nederland bedenkingen hebben tegen het feit, dat een clubcoach tegelijk bondcoach is, daar presteert de KNVB het een man als Happel in dienst te nemen, zij het dat hij „slechts” een belgische club onder zijn hoede heeft. Waarvoor hij „toevallig” steeds

verplichtingen moet nakomen, als zijn aanwezigheid in Nederland gewenst is. De redenering is natuurlijk duidelijk: een afwezige bondcoach kan geen kritiek krijgen en als zijn team een beroerde wedstrijd speelt, kan hij altijd nog zeggen, dat zijn afwezigheid vòòr of tijdens de wedstrijd fnuikend heeft gewerkt. Het is kortom altijd goed en als het niet goed is, ligt het aan niemand of iedereen. Dat maakt in dergelijke gevallen weinig uit. Het kan tenslotte ook aan het publiek liggen (dat enige tijd geleden Russen aanmoedigde, terwijl niet eens van ze bekend was of ze dissident waren); of aan de pers, die zo „negatief” schrijft en geen begrip opbrengt voor de moeilijkheden die het fatsoenlijk regelen van een aantal zaken met zich mee brengt. Soortgelijke excuses zijn voor amateurorganisaties misschien nog wel eens te billijken, en zeker voor amateursporters, maar voor mensen, die pretenderen met een beroep bezig te zijn, liggen de zaken toch wel wat anders. De beroepsvoetballers is te verwijten, dat ze zo onmondig zijn (gemaakt), dat ze wat betreft

*militaire dienst:
ontwikkelen van
onderscheidingsvermogen*

immateriële zaken bijna nooit hun woordenschat aanspreken. Pas als geld een rol gaat spelen, worden ze weerbaar.

Hans van Wissen

BOEKEN & BROCHURES

15 jaar Angola Comité

Het Studiecentrum voor Vredesvraagstukken heeft een studie van Piet Buytels uitgegeven over de geschiedenis van het Angola Comité. Het sukses van deze actiegroep is vooral „te danken aan een doordachte strategie om bevolking, regering, parlement, politieke partijen en de pers te benaderen. Van belang hierbij waren de combinatie van binnen- en buitenparlementaire pressie, het zich niet binden aan een of meer politieke partijen en het benaderen van een zo breed mogelijk publiek. „Inhoudelijk zijn de activiteiten van het comité met name beïnvloed door de nederlandse houding tegenover het portugese kolonialisme, de ontwikkelingen in de bevrijdingsstrijd en de bevrijdingsbewegingen. Te bestellen bij het Studiecentrum voor Vredesvraagstukken. Van Schaeck Mathonsingel 4, Nijmegen; prijs f 5,—.

Multinationals

De 50 grootste multinationale ondernemingen ter wereld hebben samen een omzet van 1441 miljard gulden. Daarmee omvatten ze ongeveer de helft van de totale wereldproductie. Over het ontstaan en het werken van de multinationals schrijft Piet Reckman in zijn begin dit jaar verschenen boek „De Multinationals”. In kort bestek besteedt hij onder meer aandacht aan werkloosheid, arbeidskosten, het milieu, de internationale vakbeweging en de multinationals in de Derde Wereld. Het boek is uitgegeven door Sjaloom, de Vork 2 te Odijk, maar is ook verkrijgbaar in de boekhandel. Prijs f 11,25.

Het Fascisme

Op het vele dat, via de media, ons over het onderwerp fascisme wordt voorgeschoteld is het boek „Fascisme” van Martin Kitchen een goede aanvulling. Kitchen beperkt zich, in zijn in vertaling verschenen studie, tot het duitse en italiaanse fascisme om tenslotte tot een duidelijker beeld van fascisme te komen dan men over het algemeen heeft. „Het woord fascisme is altijd al op verschillende manieren gedefinieerd, en in de laatste tijd is het afgezaakt tot een ordinaar scheldwoord. Wie de term fascistisch gebruikt voor militaire dictaturen in Latijns-Amerika en de onderontwikkelde landen, de praktijken van de hoofdstedelijke politie, of beperkingen van de rechten en vrijheden van homoseksuelen, heeft een indrukwekkende strijdkreet gevonden en kan op grote bijval rekenen, maar de ware aard waartegen men protesteert, blijft verborgen”.
14 Kitchen probeert in zijn boek duidelijk

te maken dat er nauwe samenhang bestaat tussen de maatschappij die de democratische ontwikkeling wil tegenhouden (en daarbij grof geweld en intimidatie niet schuwt) en het fascisme. Aan het eind van zijn onderzoek noemt hij als de belangrijkste kenmerken:
a. Fascisme is een verschijnsel dat zich voordoet in ontwikkelde industriestaten.
b. Fascistische bewegingen komen op gang door een ernstige sociaal-ekonomische crisis die bij een massa mensen statusverlies en gevoelens van angst en onzekerheid veroorzaakt.
c. Een grote georganiseerde arbeidersbeweging is wel aanwezig maar is gedemoraliseerd.
d. De massale aanhang wordt gerekruteerd uit een bedreigde en angstige burgerij en heeft aan de top verbanden met de traditionele elite van industrie, bankwezen, burokratie en leger. Kenmerkend is verder het gebruik van terreur, het vernietigen van de parlementaire democratische verworvenheden en het hanteren van irrationele begrippen als gezag, eer, plicht, gehoorzaamheid, vaderland, volksgemeenschap en ras om zo de massaal gevoelde frustraties af te leiden van de objectieve oorzaken (dit werd b.v. goed zichtbaar gemaakt in de tv-uitzending van Avro's Televisier over

neo-nazistische jongerenorganisaties in Duitsland, d.d. 27-9-77). Tenslotte komt de schrijver tot de waarschuwing: „Het gevaar van het fascisme is in hoog-ontwikkelde kapitalistische staten nog steeds aanwezig”. Volgens Kitchen kan slechts een strijd voor democratische rechten dat gevaar verkleinen. „Fascisme” werd uitgegeven door „Het wereldvenster” en kost f 24,50.

Nieuwe roman van Böll

Böll's laatste boek is nu ook vertaald: een aardige satire over de activiteiten van de binnenlandse veiligheidsdienst en haar pogingen „in verdachte kringen” binnen te dringen teneinde het bestand aan politiek onbetrouwbare burgers in kaart te brengen. Böll's opzet is geweest deze pogingen belachelijk te maken door de plot van het verhaal zelf: de ene agent ontmaskert tenslotte de andere agent zo goed is de vermomming. Het geheel wordt gepresenteerd als een reeks geheime rapporten aan de geheime centrale, waardoor ook het agenten-taalgebruik geparodieerd wordt. „Mededelingen over de politieke betrouwbaarheid” door H.Böll is een uitgave van Elsevier en kost f 7,90.

Over berichtgeving gesproken . . .

NRC-HANDELSBLAD

17 september

DE TELEGRAAF

24 september

VS tegen militaire vakbonden

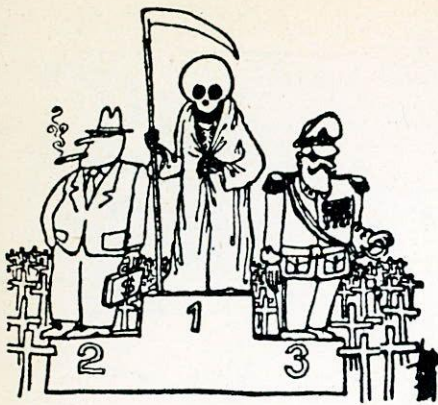
WASHINGTON, 17 sept. - De Amerikaanse soldaat kan geen lid worden van een vakbond. Dit is gisteren besloten door de Amerikaanse Senaat, die een wetsontwerp in deze zin met 72 tegen 3 stemmen goedkeurde. Het ontwerp is nog aanhangig bij het Huis van Afgevaardigden.

Het wetsontwerp voorziet in een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar en een maximumboete van 10.000 dollar voor een lid van de krijgsmacht, de nationale garde inbegrepen, dat zich bij een vakbond zou aansluiten om zijn omstandigheden in militaire dienst te verbeteren. Overigens bestaat er geen dienstplicht in de Verenigde Staten. De krijgsmacht is sinds juli 1973 samengesteld uit vrijwilligers. (AFP)

Misschien kan de heer Stermerdink eens kennis nemen van het bericht uit Washington, waar de Senaat dezer dagen akkoord is gegaan met het wetsontwerp dat een (maximale) gevangenisstraf van vijf jaar en/of een (maximum)boete van 10.000 dollar in het vooruitzicht stelt voor iedere Amerikaanse soldaat, „die zich bij een vakbond aansluit om zijn omstandigheden in militaire dienst te verbeteren.”

Met dit voorbeeld van de belangrijkste NATO-bondgenoot voor ogen moet het voor minister Stermerdink niet moeilijk zijn dat met de V.V.D.M. te doen, wat altijd met afval gebeurt: opruimen. Voor een minister van een regering die zoveel waarde hecht aan de milieuhygiëne is het bovendien een plicht.

. . . zonder
commentaar!

Anti-oorlogspoëzie

„Gedichten tegen de oorlog” zijn door een aantal nederlandse auteurs, in opdracht van de NCRV, geschreven voor de radio-rubriek „Literama” ter gelegenheid van de Vredesweek (eind sept j.l.). De poëzie is gebundeld. „Onze wereld ligt volgestapeld met oorlogstuig. Op een dag zal die hele goddeloze rommel ons vernietigen”, schrijft de samensteller van de bundel Wim Ramaker ter inleiding. Natuurlijk kan men zich afvragen of woorden/gedichten een oorlog kunnen tegenhouden. Ramaker stelt dat het minstens te proberen is: „We kunnen elkaar nu nog verstaan, dat is al wat”. Een belangrijk, doch weinig opwekkend motief voor deze anti-oorlogspoëzie is volgens Ramaker: „Ook een dichter zal een aanval met zo’n atoombom niet overleven”. Opgenomen zijn 30 gedichten van o.a. Okke Jager, Huub Oosterhuis, Simon Vinkenoog, Sybren Polet en Wim de Vries (zie hieronder). De bundel werd raak geïllustreerd door Arend van Dam en uitgegeven door Kok uit Kampen. Prijs f 8,90.

Oorlogsinvalide

Hij had geluk gehad
Verloor slechts beide
benen.
Met veel wilskracht
en prothese’s zich
mentaal er bovenop gehaald.
Het geld voor ’t linker heeft
hij moeten lenen,
Het rechter werd na veel
gebedel door het vaderland
betaald.

Wim de Vries

Wallraff bij „Bild”

Onder de titel „Verslaggever van Bild” verschijnt het geruchtmakende boek van Günther Wallraff over het westduitse sensatieblad van het Springerconcern eind november in het nederlands. Het boek over West-Duitslands grootste boulevardkrant, de Bildzeitung, is als een bom ingeslagen in het concern van de conservatieve krantenmagnaat Axel Springer. Wat gebeurde er dan om het machtige Springer-concern op z’n grondvesten te doen trillen. Vier maanden lang werkte Günther Wallraff, met een veranderd uiterlijk, onder de naam Hans Esser bij Bild. Hij leerde hoe het nieuws moest worden ontdaan van betekenis, de geheime dienst kon worden gebruikt voor spoorwerk, ongehoorzaamheid ontslag

Kunstaffiches

Galerie De Speer en de Anti Apartheids Beweging Nederland (AABN) verkopen een drietal unieke kunstaffiches van de hand van zuid-afrikaanse kunstenaars. Deze affiches, op fraai papier gedrukt, geven een indruk van het verzet van de zwarte bevolking van Zuid-Afrika tegen de onderdrukking van de apartheid:

- (1) **De fluitspeler**, een fraaie litho, die door zijn eenvoud een zeer afrikaanse sfeer heeft.
- (2) **Op bezoek bij hun zoon in de gevangenis**, een affiche die wat de situatie in Zuid-Afrika betreft helaas zeer aktueel is; er zitten immers honderden zwarte jongeren gevangen na in protestakties actief te zijn geweest. Een krijttekening.
- (3) **Na de bijeenkomst**, een prachtige afbeelding in krijt, die een beeld geeft van het moeizame (meestal ondergrondse) politieke werk van de zwarte bevolking in Zuid-afrika.

De prijs van alle drie affiches is f 7,50 per stuk, exclusief portokosten. Te bestellen bij: AABN, Lauriergracht 116, Amsterdam, tel. 020-237335, giro 580900, of bij Galerie De Speer, Lijnbaansgracht 173, Amsterdam.

betekende en de vinger van Springer dagelijks voelbaar was. Geen wonder dat het kranten-concern ogenblikkelijk bij het uitkomen van het boek (en dus het buiten brengen van de vuile was), een kort geding aanspande tegen Wallraff en zijn uitgever. Dit leverde Springer slechts enkele wijzigingen op in de tweede druk. Uitgeverij van Gennep uit Amsterdam, die eerder de boeken „t Gewone kapitalisme” en „Ongewenste reportages” van Wallraff op de nederlandse markt heeft gebracht, verzorgt de vertaling (prijs f 19,50).

ontwikkelde tot één enkel beeld, dat alles zegt. Zijn portretten in dit boek zijn al even legendarisch: het zeshoekige hoofd van Adenauer, de penisneus van Nixon, de monstrueuze neus van De Gaulle. Opland laat ons dertig jaar uit een eeuwigdurende strijd om de macht zien, een wereld hollend van chaos naar chaos. Met een slot dat niet de hoofdfiguren in deze drama’s aanpakt maar de lezer zelf: „... het is allemaal ver ons bed?” Uitgeverij de Harmonie, Amsterdam. Prijs f 19,90

Affiche

Clat-Nederland - solidariteitsbeweging met de onafhankelijke en democratische vakbeweging in Latijns-Amerika - heeft een schitterende affiche laten maken van een houtsneede van de Wageningse kunstenaar P. P. BATA. De affiche toont een zuid-amerikaanse boer met als onderschrift „Reiziger, een weg is er niet, al gaande wordt de weg gebaad.” Bestellen is mogelijk door f 4,20 over te maken op giro 1918108 van CLAT-Nederland in Utrecht, onder vermelding van: houtsneede BATA.

Wim Heij

Opland

Van de alombekende politieke tekenaar Opland (tekeningen o.a. in de Volkskrant en De Groene Amsterdammer) verscheen, alweer enige tijd geleden, een bundel tekeningen getiteld „Buitenlandse Zaken; 30 jaar wereld geschiedenis”. Het boek is in vijf hoofdstukken verdeeld en opgedragen „aan alle mensen en dieren die de woestijn in werden en worden gestuurd”. De prenten zijn allemaal ooit eerder verschenen in de Groene Amsterdammer. Duidelijk een andere Opland dan zijn veelal uitbundige spot uit de Volkskrant. Hier een wat verstilde stijl, die zich in de loop der jaren

kernthema g.v.:
de overleveringskans

